

Калінкіна Наталія Володимирівна,
к. держ. упр.,
начальник навчально-лабораторного комплексу,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Харків
ORCID 0000-0002-3023-9093;

Герасименко Анна Григорівна,
провідний фахівець редакційно-видавничого сектору,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Харків
ORCID 0000-0002-2878-9221

УДК 351.858:316.774(477)

doi: 10.34213/ap.20.02.16

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ У СВІТІ

У статті досліджено питання іміджу держави у контексті здійснення демократичних перетворень в Україні. Доведено, що імідж держави на міжнародній арені є одним з основних факторів формування міжнародних відносин країни. Здійснено аналіз формування та реалізації зовнішньої іміджевої політики України у світі. Доведено, що позитивне сприйняття держави всередині країни та у світі є запорукою успіху глобальних політичних, соціальних та економічних рухів, які і є реформами.

Ключові слова: імідж; формування позитивного іміджу; держава; державні органи; демократія; національні інтереси; поліпшення життя; світова спільнота; західні партнери.

Постановка проблеми. Позиціювання держави у світі та її репутація в очах світової спільноти є капіталом, який дозволяє просувати свої національні інтереси на міжнародній арені.

Традиційно створення міжнародного іміджу держави передбачає формування у світі системи уявлень та образів, які пов'язані з державою, сприяють просуванню її інтересів та зафіксовані в умовній колективній свідомості зовнішніх спільнот. Відповідно його формування базується на узагальненому образі-ідеї країни. Додатковими складниками є, щонайменше, умови ведення бізнесу та інвестиційний клімат; культурна, освітня й туристична привабливість; соціальна сфера (у першу чергу якість життя та рівень безпеки); національні символи, репутація лідерів держави та національних еліт у цілому [2].

Формування позитивного іміджу України за кордоном є однією з важливих функцій Міністерства закордонних справ України, урядових інституцій. Правильно побудовані інформаційні потоки, орієнтовані на закордонні цільові аудиторії з використанням усього інструментарію державних органів та неурядових інститутів, допомагають зробити країну зрозумілою. Це буде мати вплив, зокрема, і на забезпечення національних інтересів держави та поліпшення життя її громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні напрями досліджень впливу зовнішньополітичних технологій на формування іміджу держави в міжнародному просторі розглядали у своїх працях В. Королько, Г. Почепцов, Є. Тихомирова. Прикладним напрямом приділяли увагу Т. Лебедева, Є. Пашенцев. Питання формування різних типів іміджу, їх оптимальності досліджували такі науковці, як В. Антемюк, А. Губерський, Б. Дем'яненко, В. Кармазін, В. Корнієнко, Г. Лавриненко, О. Онопрієнко, Є. Тихомирова, Ю. Чала та ін.

© Калінкіна Н. В., Герасименко А. Г., 2020

Імідж є динамічним феноменом. Події, що відбуваються в сучасній Україні, змінюють його наповнення, відповідно імідж нашої країни потребує постійного цілеспрямованого корегування в очах світової спільноти.

Метою статті є аналіз формування та реалізації зовнішньої іміджевої політики України на міжнародній арені.

Виклад основного матеріалу. Міжнародний імідж будь-якої держави свідчить про її політичну та економічну значимість, процвітання та високий рівень культурного розвитку і є показником авторитетності та успішності дій тієї чи іншої країни на світові арені. Позитивний імідж держави безпосередньо пов'язаний із ставленням до неї як інших країн світу, так і власних громадян. Від іміджу держави залежить і рівень патріотизму її громадян [11].

Таким чином, імідж держави є основою її успіхів в економічному розвитку в умовах залежності економіки окремої держави від світової економіки, світового капіталу, культурного розвитку.

Імідж країни – це комплекс об'єктивних взаємозалежних характеристик державної системи (економічних, географічних, національних, демографічних тощо), що сформувалися в процесі еволюційного розвитку державності як складної багатофакторної підсистеми світового устрою, ефективність взаємодії ланок якої визначає тенденції соціально-економічних, суспільно-політичних, національно-конфесійних та інших процесів. Образ держави – це база, що визначає, яку репутацію має країна у свідомості своїх громадян і світової спільноти в результаті дії або без дієвості тих або інших суб'єктів, що взаємодіють із зовнішнім світом [11].

Нині перед Україною поставили додаткові задачі, які безпосередньо пов'язані з її сприйняттям світовою спільнотою, західними партнерами: демонстрування чіткого й осяжного прогресу у реформуванні держави, в тому числі за підтримки західних партнерів та міжнародних організацій; доведення до інституцій ЄС та окремих країн-членів інформації щодо прогресу в імplementації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, готовності до глибшої секторальної інтеграції.

Позитивне сприйняття держави всередині країни та у світі є запорукою успіху глобальних політичних, соціальних та економічних рухів, якими, по суті, є реформи.

За результатами низки досліджень Україна до кінця 2013 р. сприймалася переважно як молода демократія перехідного періоду, країна Помаранчевої революції, відомих спортсменів і красивих жінок, окремих високотехнологічних галузей економіки, а також як невлидова, маловідома держава, осередок політичної нестабільності, корупції, неефективності влади та невизначеності розвитку, поганого інвестиційного клімату. Заходи Державної програми забезпечення позитивного міжнародного іміджу України на 2003–2006 роки, Державної цільової програми формування позитивного міжнародного іміджу України на період до 2011 р. не змогли поліпшити ситуацію. Це підтверджують як традиційні способи “вимірювання” іміджу, так і система міжнародних рейтингів та індексів: глобальний індекс миру, індекс неуспішності країн, індекс політичного ризику, індекс сприйняття корупції. Також використовуються спеціалізовані індекси: індекс розвитку людського потенціалу, індекс свободи преси, індекс верховенства права, індекс демократії, глобальний інноваційний індекс. На жаль, наші поточні позиції в наведених рейтингах не дуже високі [1].

Активна фаза роботи щодо формування нових програмних та інституційних рамок формування позитивного іміджу України бере початок у 2014 р.

У грудні 2014 р. було створено Міністерство інформаційної політики (МІП). Один з напрямів діяльності МІП є популяризація України в світі. У листопаді 2015 р. при МІП було утворено Міжвідомчу робочу групу з розроблення Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі, до складу якої увійшли представники низки міністерств та урядових структур.

У 2015 р. створено Управління публічної дипломатії, ключовими завданнями якого є координація заходів інших органів виконавчої влади у сфері реалізації іміджевих, культурних та інформаційних проєктів України за кордоном.

У 2017 р. прийняті Постанова Кабміну “Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки забезпечення міжнародного позитивного іміджу України та здійснення заходів щодо підтримки зв'язків з українцями, які проживають за межами України” та наказ МЗС України “Про затвердження Порядку організації поїздок іноземних та українських експертів”. Водночас, все ще триває робота над підготовкою Стратегії публічної дипломатії України [1].

У червні 2017 р. було затверджено План заходів з реалізації Концепції популяризації України у світі. Також у червні 2017 р. постановою КМУ було утворено Міжвідомчу комісію з питань популяризації України у світі, покликану підвищити рівень координації у сфері публічної дипломатії між залученими владними органами. До її складу увійшли не тільки представники міністерств та відомств, але й неурядові експерти.

У 2017 р. утворено “Український інститут” (далі – УІ), який мав стати потужним інструментом просування міжнародного іміджу України. Експертною комісією було обрано Генерального директора УІ. Було сформовано команду інституту, проведено стратегічну сесію та розгорнуто активну комунікаційну діяльність в Україні. Також затверджено Концепцію розвитку Українського інституту, яка визначає короткотермінові та середньострокові пріоритети організації. Представництва Українського інституту планувалося відкрити в чотирьох європейських столицях – Варшаві, Берліні, Парижі та Римі. Однак через складний процес міжінституційного погодження реалізація даного завдання гальмується [1].

У 2018 р. було створено наймасштабнішу міжнародну маркетингову кампанію українського уряду – Ukraine now, мета якої – сформувати бренд України у світі, залучити в країну інвестиції та покращити туристичний потенціал. На основі цього Кабмін замовив розроблення 6-ти стандартів просування України відповідно до наступних напрямів: в країнах Західної та Центральної Європи, Північної Америки, Південної Америки, Азії, як туристичного напрямку, просування України з метою залучення інвестицій. На даний час робота ще не завершена. Втім, необхідно зазначити, що низка експертів з питань стратегічних комунікацій вказують на доволі закритий формат розробки брендбуку і, як результат, його незрозумілість як потенційним цільовим аудиторіям в Україні, так і закордоном [1].

Варто зазначити активні інформаційні кампанії, які були ініційовані як урядовими структурами, так і неурядовими організаціями, зокрема з використанням цифрових інструментів та технологій, наприклад, активне використання МЗС України Twitter з метою привернути увагу до українських

питань. Twitter дипломатія стало майже візитівкою українського МЗС, більшість закордонних дипломатичних установ України мають власні акаунти в мережі. У 2018 р. МЗС України провело низку комунікаційних кампаній, зокрема, щодо підтримки деокупації Криму, підтримки українських військово-полонених, та коректної транслітерації українських топонімів [1].

Можна також схвально відзначити співпрацю МЗС і Мінкульту в представленні України на Франкфуртському книжковому ярмарку. Посилилась співпраці між Міністерством закордонних справ України та Міністерством інформаційної політики в напрямі просування українського культурного продукту за кордоном.

З жовтня 2015 р. розпочала роботу українська мультимедійна платформа іномовлення UATV, яка постійно розширює свою присутність у кабельних мережах іноземних держав.

Питання формування позитивного іміджу України, а також просування національних інтересів у світі широко представлено у стратегічних документах: Коаліційна угода у Верховній Раді України VIII скликання [9], закони України “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики” [3], “Про Дипломатичну службу” [4], Укази Президента України “Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року” [8], “Про Стратегію національної безпеки України” [6] та “Про Стратегію сталого розвитку “Україна 2020” [7].

Закон України “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики” визначає забезпечення провідної ролі нашої держави в системі міжнародних відносин, посилення міжнародного іміджу України, інтеграцію у світовий інформаційний простір, а також сприяння міжнародному миру і безпеці у світі [3].

Стратегія національної безпеки України передбачає, що досягнення поставлених цим документом цілей “потребує нового зовнішньополітичного позиціонування України у світі в умовах нестабільності глобальної системи безпеки” [6].

У січні 2015 р. Указом Президента України було затверджено Стратегію сталого розвитку “Україна 2020”. Серед вказаних у документі програм, які потребують розробки, містилась Програма популяризації України у світі та просування України у світовому інформаційному просторі [7].

Цілі сталого розвитку України на період до 2030 р. є орієнтирами для розроблення проєктів прогнозних і програмних документів, проєктів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України [8].

19.12.2018 р. набув чинності Закон України “Про Дипломатичну службу”, який також визначає серед основних завдань органів дипломатичної служби сприяння утвердженню міжнародного авторитету України, поліпшення іміджу нашої держави як надійного і передбачуваного партнера [4].

У 2017 р. ВРУ ухвалила Закон “Про державну підтримку кінематографії в Україні”, який серед іншого спрямований на активізацію міжнародного співробітництва та покращення іміджу України на міжнародному ринку [5]. Завдяки цьому Закону Україні вдалося надати державну підтримку українським кіновиробникам, що зробили декілька продуктів патріотичного спрямування, які демонструвалися за кордоном і мали вплив на посилення інтересу міжнародної спільноти до України, подій на Донбасі. Варто лише навести приклад, де завдяки співпраці МЗС та МІП, вдалося організувати покази художнього фільму “Кіборги” в низці іноземних держав [1].

Також можна відзначити підтримку українського парламенту у створенні Українського інституту книги (УІК), створеного Міністерством культури України у 2016 р. Поміж іншим Інститут був покликаний просувати українську літературу за кордоном. У 2019 р. УІК забезпечив участь України у міжнародних книжкових ярмарках в Лондоні, Парижі, Болоньї, Абу-Дабі та Празі коштом державного бюджету України. У червні 2019 р. профільний комітет ВРУ з питань культури й духовності підтримав законопроект, розроблений спільно з Українським інститутом книги, що серед іншого спрямований і на полегшення питань перекладу українських творів іноземними мовами й т. д. [1].

Нереалізованими залишилися плани щодо прийняття Закону України “Про Український інститут”, проект якого у квітні 2016 р. був презентований у Комітеті ВРУ у закордонних справах. Втім, у результаті зміни підходів та з урахуванням нормативно-правових рамок, утворення державної установи “Український інститут” було формалізовано Розпорядженням КМУ у 2017 р. з віднесенням його до сфери управління Міністерства закордонних справ України.

Попри достатньо активну діяльність державних інституцій, існує низка проблем та ризиків, які нині гальмують або можуть погіршити результативність на ниві формування позитивного іміджу України.

Перш за все, проблемною залишається сфера виконання стратегічних документів щодо формування позитивного іміджу, а також координація цих зусиль. Вочевидь, схвалена у 2016 р. Концепція популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі потребує перезавантаження, зважаючи на формальність цього документу та, відповідно, низький рівень виконання. Звітування щодо виконання Плану заходів з реалізації Концепції не є публічним і носить радше бюрократичний характер, ніж реальне виконання скоординованих по замислу задач [1].

Ключовою проблемою, як і раніше, виступає відсутність належного державного фінансування іміджевої політики попри часткове збільшення обсягів. Даний рівень фінансування є незадовільним [1].

У 2017–2018 р. діяльність у сфері публічної дипломатії набула більш системних підходів. Україна здійснює значний поступ у роботі за такими напрямками, як підтримка зв'язків, адвокація, культурна дипломатія та телерадіомовлення. Проте досі лишається прогалина у здійсненні єдиної державної координації освітніх та наукових програм обміну, культурних обмінів та ін.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Формування позитивного іміджу України та пропаганда її за кордоном є завданням загальнодержавної ваги, до виконання якого мають бути залучені, відповідно до своєї компетенції, всі органи виконавчої влади.

Просування України у світовому інформаційному просторі та популяризація за кордоном мають стати частиною зовнішньополітичного блоку нової коаліційної угоди, а також середньострокової програми уряду.

З урахування завдань, що стоять перед Україною, доцільно відкрити майданчик співпраці держави та громадськості, який виконував би роль визначення загроз українським інтересам за кордоном в інформаційній сфері та вироблення оперативних рішень реагування, а також проведення моніторингу, щодо просування України на міжнародному рівні та формування її позитивного іміджу на світовій арені.

Список використаних джерел

1. Максак Г. Просування іміджу України закордоном. URL: <http://fpp.com.ua/topic/prosuvannya-imidzhu-ukrayiny-za-kordonom/> (дата звернення: 11.09.2020).
2. Попова Т. Репутація України у світі. Необхідно покращувати імідж держави. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29107381.html> (дата звернення: 14.09.2020).
3. Прозасадивнутрішньоїізовнішньоїполітики: Закон України від 08.07.2018 р. № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (дата звернення: 07.09.2020).
4. Про Дипломатичну службу : Закон України від 07.06.2018 р. № 2449-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#Text> (дата звернення: 08.09.2020).
5. Про державну підтримку кінематографії в Україні : Закон України від 16.07.2020 р. № 1977-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-19#Text> (дата звернення: 09.09.2020).
6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року “Про Стратегію національної безпеки України” : Указ Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#Text> (дата звернення: 05.09.2020).
7. Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020” : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення: 09.09.2020).
8. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 09.09.2020).
9. Угода про Коаліцію депутатських фракцій “Європейська Україна” від 27.11.2014 р. № n0001001-15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15#Text> (дата звернення: 09.09.2020).
10. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 30.11.2015 р. № 984_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 08.09.2020).
11. Чечель О. Ю. Формування іміджу держави на міжнародній арені. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 10. С. 82–86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_10_20.

Kalinkina N. V.,

*PhD in Public Administration, Head of the Training and Laboratory Complex, KRI NAPA, Kharkiv
ORCID 0000-0002-3023-9093;*

Gerasimenko A. G.,

*Leading Specialist in the Editorial and Publishing Sector, KRI NAPA, Kharkiv
ORCID 0000-0002-2878-9221*

FORMATION OF A POSITIVE IMAGE OF UKRAINE IN THE WORLD

The article investigates issues of the state image in the context of democratic changes in Ukraine. The author proves that the image of the state in international dimension is one of the main factors of international relations’ development. The analysis of formation and realization of foreign image policy of Ukraine in the world is carried out. It has been proven that a positive perception of the state within the country and in the world is the key to the success of global political, social and economic movements, which are reforms.

Keywords: image; formation of a positive image, state; government agencies; democracy; national interests; improving life; world community; western partners.

References

1. Maksak, H. Prosuvannia imidzhu Ukrainy zakordonom. URL: <http://fpp.com.ua/topic/prosuvannya-imidzhu-ukrayiny-za-kordonom/> [in Ukrainian].
2. Popova, T. Reputatsiia Ukrainy u sviti. Neobkhdno pokraschuvaty imidzh derzhavy [in Ukrainian].
3. Pro zasady vnutrishnoi i zovnishnoi polityky: Zakon Ukrainy vid 08.07.2018 r. № 2411-VI. (2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>.
4. Pro Dyplomatychnu sluzhbu: Zakon Ukrainy vid 07.06.2018 r. № 2449-VIII. (2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#Text>.

5. Pro derzhavnu pidtryмку kinematohrafii v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 16.07.2020 r. № 1977-VIII. (2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-19#Text>.
6. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 6 travnia 2015 roku "Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy": Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26.05.2015 r. № 287/2015. (2015). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#Text>.
7. Pro Stratehiiu staloho rozvytku "Ukraina – 2020": Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.01.2015 r. № 5/2015. (2015). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>.
8. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30.09.2019 r. № 722/2019. (2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.
9. Uhoda pro Koalitsiiu deputats'kykh fraktsij "Yevropejs'ka Ukraina" vid 27.11.2014 r. № n0001001-15. (2014). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15#Text> [in Ukrainian].
10. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropejs'kym Soiuzom vid 30.11.2015 r. № 984_011. (2015). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text [in Ukrainian].
11. Chechel, O.Yu. (2016). Formuvannia imidzhu derzhavy na mizhnarodnij areni. *Investments: practice and experience*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_10_20 [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії 30.09.2020 р.